

DRUGA KONFERENCA E A S A (EUROPEAN ASSOCIATION OF SOCIAL ANTHROPOLOGISTS)

V Pragi je od 28. do 31. avgusta 1992 v prostorih Pravne fakultete potekal drugi bienalno zastavljen kongres Evropskega združenja socialnih antropologov (EASA), ki smo se ga udeležili tudi nekateri delavci Slovenskega etnografskega muzeja.

Združenje EASA je nastalo pred štirimi leti, največ po zaslugi velikih sprememb na vzhodu Evrope. Glavni cilj združenja je v približevanju strokovnjakov (antropologov) iz vzhodnega in zahodnega dela Evrope, ki se ukvarjajo z dejansko enakimi problemi, vendar na podlagi različnih tradicij stroke, in se - glede na pokazane rezultate - v združenje vključujejo povsem enakovredno. V času praške konference je združenje štelo okrog tisoč članov, petstoštiriintrideset pa se jih je udeležilo srečanja v Pragi.

Delovni urnik štiridnevnega kongresa je bil zelo natrpan: dopoldne je v veliki predavalnici potekal skupni forum s predstavitvijo obsežnejših referatov, na katerem so se lotevali nekaterih najpomembnejših »občih« tem: Ustvarjanje sedanjosti (The making of the present), Ukvarjanje z neomejenimi celotami (Dealing with unbounded wholes), Prevrednotenje antropološke odgovornosti (Reassessing anthropological responsibility). Popoldne so v manjših predavalnicah istočasno potekale številne delavnice, manjši simpoziji in okrogle mize. Ta del kongresa je bil zelo dinamičen, saj so predstavljenim referatom večinoma sledile bolj ali manj burne diskusije. Da je bilo dovolj razlogov za diskusijo, bo jasno, če navedemo tematske sklope: Družbena izkušnja in antropološko znanje, Zgodovina evropske antropologije, Antropološko raziskovanje spolnega vedenja in spolnih manjšin, Materialna kultura, Antropologija umetnosti: stanje umetnosti, Mladinska kultura in antropologija, Kulture evropske industrializacije in komparativna perspektiva, K antropologiji »Evrope«, Mesto v nadnacionalnih in regionalnih mrežah: urbana antropologija in nadnacionalne ter regionalne mreže mest, Posledice globalizacije za socialno antropologijo, Pogled na svet, moč in ekonomija v pokomunističnem prehodu, Uporabna antropologija v Evropi, Machiavelli in politična antropologija, Sinkretizem: kozmologija, moč in učinek, Antropološki in etnografski primeri iz raziskav židovske skupnosti, Evropske reakcije na turizem, Lokalne družbe, moč in kolektivne identitete v Evropi, Antropologija AIDS-a, »Naš« ali »njihov«: antropološko proučevanje informatorjev, sodelavcev in tajne policije.

Kljub temu, da so referenti prijavili teme že nekaj mesecev vnaprej, je prihajalo do zelo velikih sprememb v izvedbi posameznih tematskih sklopov, saj je sodelovalo več referentov od napovedanih, tu in tam pa je kakšna tema tudi izpadla (npr. antropologija glasbe).

V otvoritvenem govoru (z naslovom V podporo antropologiji) je predsednik Združenja evropskih socialnih antropologov, gospod Luc de Heusch iz Belgije nadrobneje analiziral zgodovino evropske socialne antropologije in nakazal načine obravnavanja temeljnih aktualnih problemov stroke, dotaknil pa se je tudi aktualnih evropskih težav z nacionalizmi in medetničnimi spopadi. Luc de Heusch je opozoril na to, da se je antropologija v zadnjih tridesetih letih začela obračati k zgodovini, kar je deloma tudi posledica dosedanjih kritik, ki so ji očitale prav nezgodovinskost oziroma časovno in prostorsko nedoločeno. (»Tradiciji« kot antropološkemu predmetu in vrnitvi k zgodovini je bil posvečen tudi obsežen referat g. O. Harrisa iz Londona, ki ga je predstavil na skupnem forumu.) Luc de Heusch je nadalje opozoril na temeljna izhodišča antropološke vede, ki se morajo vedno znova prilagajati spremenjenim razmeram: (socialno) antropologijo so namreč že od samega začetka determinirali lastni cilji in metode dela, vedno pa je bila vezana tudi na nekatere filozofske vidike. In prav notranja raznolikost in kontroverznosti, ki izhajajo iz širših filozofskih ter metodoloških usmeritev, naj bi bile vir njene vitalnosti.

Obenem pa sodobna antropologija postavlja pod vprašaj tudi svoj tradicionalni cilj oziroma predmet raziskav: mlajši raziskovalci v vedno večjem številu zavračajo tradicionalni »eksotični« nееvropski teren kot ultimativni prostor delovanja stroke, ampak jih vse bolj zanima razlaga najbolj raznolikih vidikov sodobne (evropske) družbe. Kljub temu, da so raziskave kulturnih segmentov v sodobnem svetu praviloma zelo uspešne, pa socialna antropologija še ni razvila enotnega metodološkega modela tovrstnih raziskav. Evropska antropologija se bo, glede na razvoj zahodne civilizacije, nekega dne nujno morala soočiti s sociologijo, tako urbano kot ruralno, in se bo lahko razvijala naprej samo na podlagi lastne metodološke osmislitve.

Kot je bilo razvidno iz raznoličnosti tem, ki so jih predstavili udeleženci na kongresu, je predmet antropologije danes izredno širok. Nekateri razpravljalci so se ukvarjali s čisto teoretičnimi in metodološkimi problemi antropologije, z mestom antropologije v okviru in poleg ostalih družbenih ved današnjega trenutka, drugi pa so (tudi s pomočjo vizualnih sredstev) predstavili gradivo in rezultate terenskih raziskovanj. Predstavljeni so bili tako klasični »eksotični« tereni (zlasti antropologov iz dežel s staro kolonialno tradicijo) kot problemi sodobne evropske družbe (npr. kultura letališč, subkultura oz. kultura mladih in antropologija, antropologija AIDS-a, različni vidiki turizma itd.).

Med zahodnoevropskimi antropologi, še bolj pa med antropologinjami, je zelo aktualno t.i. preučevanje spola (»gender studies«), s poudarkom na problemu podrejenega položaja žensk v različnih (evropskih in nееvropskih) družbah. Tej temi posvečena delavnica v Pragi je bila nadaljevanje diskusije s prve konference EASE v Coimabri na Portugalskem.

Zelo širok spekter so nakazali prispevki s področij zgodovine evropske antropologije pa tudi prispevki iz teorije socialne antropologije: o teoretičnih vidikih, predpostavkah, konceptih današnje antropologije itd. V tem tematskem sklopu je nastopil Zmago Šmitek in predstavil referat z naslovom: O antropološki tradiciji na Slovenskem (soavtor besedila je Božidar Jezernik; referat je bil objavljen v Etnologu 2/2(LIII),1992). Prav v tej delavnici je prišlo do največ stikov med zahodnimi in vzhodnimi antropologi, saj so referenti iz vzhodne Evrope opozarjali na spremenjen odnos etnografije do antropologije, ki je bila v preteklosti pod vplivom »moskovske« ideologije zavrnjena kot »amerikanizirana psevdo znanost«. Ironija je, da imajo vodilno vlogo pri »antropologiziranju« etnografije prav

ruski raziskovalci, ki so vodilno etnografsko inštitucijo iz bivše Sovjetske zveze (Etnografski inštitut) leta 1991 preimenovali v »Inštitut za etnologijo in antropologijo«. V njem se lotevajo izjemno pestrih raziskovalnih tem, tako modernih kot tradicionalnih. In še to: iz poimenovanj stroke vse bolj izginjajo pridevniki »socialna«, »kulturna« ali »fizična« antropologija, saj holistična znanost, kakršna je antropologija že po definiciji, ne more ostati vezana samo na enega od možnih zornih kotov raziskav.

Kot predstavniki in dediči evropske etnološke/etnografske tradicije, ki je (bila) blizu »vzhodnoevropski« orientaciji, smo posamezniki ugotavljali, kako se etnologija in antropologija vse bolj približujeta in v veliki meri celo prekrivata, tako glede na predmet preučevanja kot tudi na način preučevanja. Prav glede teh vprašanj se nakazuje potreba po primerjalni analizi zornega kota vsake posamezne tradicije stroke, kar pa je nenaadnje tudi eden izmed ciljev tega mladega združenja.

S sintagmo »antropologija v svetu sprememb« so organizatorji kongresa poskušali tematizirati zlasti velike geografsko politične spremembe v vzhodnem delu Evrope, propad komunističnih državnih sistemov ter probleme etničnosti kot osrednjega jedra žgočih nesoglasij v Evropi. V delavnici z naslovom Lokalne družbe, moč in kolektivne identitete v Evropi je Vesna Godina predstavila referat »Nacionalizem in kriza identitete v Jugoslaviji«.

Ob koncu kongresa so bili sprejeti trije predlogi deklaracij: 1. o vojni v Bosni in Hercegovini, v kateri s(m)o izrazili obžalovanje in zaprepadenost nad nasiljem in okrutnostmi nad civilnim prebivalstvom ter ogorčenost nad pomanjkanjem aktivne pomoči ostalega sveta ljudem v Bosni in Hercegovini; 2. o izrabljanju otrok (na predlog udeležencev okrogle mize na temo »Circulation des enfants et la double parenté«), ki je plod srhljivih informacij, po katerih otroke iz t.i. tretjega sveta ugrabljajo z namenom, da odstranijo njihove vitalne organe in jih prodajo za transplantacijo ljudem iz najbogatjega dela sveta; konferenca je opozorila, da so takšna dejanja prava grožnja za človeštvo v vseh pomenih besede. Pozvala je vse vlade in predstavništva Organizacije združenih narodov, da poskrbijo za preiskavo in ugotovijo, ali res poteka takšna sramotna trgovina ter da jo definira kot kriminal proti človeštvu in sprejme ustrezne sankcije; 3. univerzalna deklaracija o pravicah »domorodnega« prebivalstva sveta, ki jo že od leta 1982 pripravlja v okviru OZN ustanovljena delovna skupina. Cilj slednje deklaracije je, da jo čimprej sprejme Generalna skupščina OZN in s tem prisili države članice OZN, da priznajo temeljne kolektivne pravice »domorodnemu« prebivalstvu.

Med kongresom so kolegi iz Göttingena predstavili svoje filmske in video projekte, v enem izmed prostorov pa je vseskozi potekala tudi prodajna razstava antropološke literature evropskih založb in periodike (Sage, Routledge, Cambridge University Press, Notizen, L'homme...), kar smo izkoristili za nakup in obogatitev muzejske knjižnice z nekaj enotami najnovejše antropološke literature. Na tej improvizirani razstavi so svoje publikacije predstavile tudi nekatere muzejske in druge raziskovalne institucije, predvsem iz vzhodne Evrope, med njimi tudi Slovenski etnografski muzej in Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo na FF v Ljubljani.

Morda bi ob koncu kazalo podati še nekaj informacij. Za včlanitev v Združenje se je potrebno obrniti na tajništvo EASA-e s sedežem na Norveškem (Eduardo P. Archetti, Secretary, Department and Museum of Anthropology, P.O. Box 1091 Blindern, N-0317 OSLO, Norway). Predložiti je potrebno priporočilo nekoga, ki je že član Združenja in izpolniti prijavi list, ki ga (kot je objavljeno v osmi številki biltena) posreduje omenjeno

tajništvo. »Vzhodnjaki« (tisti iz centralne in vzhodne Evrope) smo trenutno še oproščeni članarine. Vsakemu novo pridruženemu članu združenje posreduje: »EASA register«, ki ga dopolnjujejo vsaki dve leti (v njem so zbrani osnovni podatki o včlanjenih raziskovalcih: z naslovi in telefonskimi številkami, zaposlitvijo in interesnimi področji ter nekaterimi najbolj svežimi objavljenimi rezultati njihovega raziskovalnega dela), bilten »EASA Newsletter«, ki so mu dodali še časopis »Social Anthropology / Anthropologie Sociale« (v katerem so začeli objavljati razprave vseh, ki so profesionalno povezani z antropologijo, ocene novih publikacij idr.; oboje izhaja trikrat na leto). Namen obeh publikacij je spodbuditi sodelovanje - ne glede na geografske meje in meje med strokami.

Med udeleženci praškega kongresa jih je bilo največ iz severnoevropskih držav, zlasti Norvežanov, ki danes veljajo za vodilne antropologe v Evropi. Tako ni naključje, da bo naslednja konferenca julija leta 1994 ravno v Oslu na Norveškem, kjer je sedaj tudi sedež združenja EASA.

Martina Orehovec
Andreja Bahar Muršič